

PRZYCZYNIĆ (259) *vb pf*

inf przyczynić (64). ◇ *fut 1 sg* przyczynię (1). ◇ *2 sg* przyczynisz (24). ◇ *3 sg* przyczyni (11). ◇ *1 pl* przyczynimy (1) *MWilkHist*, przyczyni(e)my (1) *SienLek*. ◇ *praet 1 sg* przyczyniłem, -em, -m przyczynił (5). ◇ *2 sg m* -eś przyczynił (1). *f* -ś przyczyniła (1). ◇ *3 sg m* przyczynił (31). *f* przyczyniła (5). ◇ *1 pl m pers* -chmy przyczynili (1). ◇ *3 pl m pers* przyczynili (9). *subst* przyczyniły (1). ◇ *plusq 3 sg m* był przyczynił (1). ◇ *imp 2 sg* przyczyn (12). ◇ [2 *pl* przyczynicie.] ◇ *con 2 sg m* byś przyczynił (1). ◇ *3 sg m* by przyczynił (7). *f* by przyczyniła (1), bodaj przyczyniła (1). ◇ *3 pl m pers* by przyczynili (3). ◇ *impers fut* będzie przyczyni(o)no (1) [może *N sg n* od PRZYCZYNIENIE] *LatHar*, przyczyni się (1) *SkarJedn*. ◇ *praet* przyczyniono (5), przyczyniło się (2); -ono *SkarŻyw*, *SarnStat* (2), *VotSzl*; -ono : -iło się *LatHar* (1:2); ~ -ono (2), -(o)no (3). ◇ *con* by przyczyniono (1) *OrzJan*, by było przyczyni(o)no (1) *RejAp*. ◇ *part praet act* przyczyniwszy (66).

Sł stp notuje, *Cn s.v. datę odmienić, Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) i *XVIII w.*

1. Dodać coś innego, nowego a. więcej tego samego; *affingere, intercalare Mącz; addere PolAnt; proferre Cn* (160) : *Intercalare, W* pośrodek wstawić przyczynić. *Mącz* 31c.

przyczynić komu (1): A kto ma/ będzie mu przyczyniono [*omni enim habenti dabitur Vulg Matth* 25/29]: kto zaś nie ma [...] y to co ma/ będzie od niego oddalono *LatHar* 559.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): A tak iż wszystkie rzeczy idą iedny za drugimi/ a każdyby rad iefzcze coby mógł y poprawił y przyczynił. *RejPos* 348v.

W przeciwstawieniu: »przyczynić ... oddalić« (1): *LatHar* 559 *cf* *przyczynić komu*.

Szereg: »i poprawić i przyczynić« (1): *RejPos* 348v *cf* *Ze zdaniem dopełnieniowym*.

a. O rzeczach konkretnych, wielkościach fizycznych i jednostkach policzalnych (113) :

α. Dodać na ilość (9) : A ile go [klucznik octu] wtoczy na każdy dzień/ tyle przylać/ na ordynaryę/ ocet fie nie skązi: na wielką potrzebę/ ołobno przyczynić. *GostGosp* 54.

przyczynić (ile) czego (2): A co złożył łokci od wagi/ albo przyczynił/ pamiętaj tho pilno *Strum Cv; GostGosp* 66.

przyczynić czego (po przeczeniu) (1): *SkarJedn* 300 *cf* *Szereg*.

przyczynić co (2): Thę [przędzę] przilozila ku przędzy, ktorą od mathky śwuy [...] lnu dostawchi łobye prziczinila, y dala otkacz. *LibMal* 1547/133v; dowieść tego nie trudno/ że łuche dni troie/ od Apołtolłkich czasów mamy: czwarte Kálixtus S. Papież y męczennik/ piętnafty od S. Piotrá/ przyczynił/ iáko łamże to wlpomina *epift. ad Benedictum. LatHar* 124.

przyczynić co [= ile] (1): [Wokabul 1539 Q7 *cf* *przyczynić komu*]. *Cf* *przyczynić co do czego*.

przyczynić co [= ile] do czego (1): Abowiem który ieft z was tháki/ by fie też nawięcey łtárał ábo myłlił o thym/ áby do wzrołtu łwego łobye mógł przyczynić áby łokieć ieden? *RejPos* 217.

przyczynić komu [w tym: „sobie” (2)] (2): *LibMal* 1547/133v; *RejPos* 217; [Przyczynicie mi dobrą garć/ wólák człęto wciebie kupię *Wokabul* 1539 Q7].

Szereg: »przyczynić i umniejszyć« (1): o siedmi Sákrámentach kościelnych/ ktorých Kościół wólzłtek przyczynić y vmniejszyć niemoże. wykłádáią [doktorowie]. *SkarJedn* 300.

αα. [O dobrach materialnych [co [= ile]]: Tá rádá [rada dochodów Rzeczypospolitej] vpátrywác ma wźędzie/ z czego pożytek może przyśdź którego czáfu/ ná którym mieyfcu mogłoby lie co przyczynić/ y w lepszy pożytek przywiéždź. *CerGór* 20.]

ββ. O wyodrębnionej części przedmiotu [co do czego] (1) : Y o żadną inřzą przyczynę [...] Tymoteuřzá ławnégo muzyká z Athén nie wygnano/ ieno iż był iednę řtrónę do łwego inřtrumentu przyczynił *KochWr* 39.

γγ. O czasie [ile komu] (1) : OYcze [...] Moią niewinność [!] wniółá mię do niebá. Boday ták wiele tobie przyczyniła/ Ilé mnie řroga řmierć lat vkrzywdziła. *KochFr* 34.

β. Dodać na wielkość (o części terytorium) [w tym: co (4)] (5) : Gdy się już tak rozdziela [sędziowie] na ty trz(e)ciny, tedy aby też między sobą rozdzielili na trzy części wojewodztwa, [...] a do tej trzciny ktora będzie wojewodztwa krakowskiego też z inemi wojewodztwy sądziła, tedy przyczynić Śląsko [tj. dołączyć do obszaru jurysdykcji] *Diar* 95.

przyczynić ile czego do czego (1): záczył przyczyniwřzy [król] ták wiele pańřtw do korony/ [...] koronę dobrze opátrzył *OrzJan* 62.

przyczynić do czego (2): iż dla rozřzerzenia kořciółá Rzymfkie⁸⁰ pańřtw/ y dla řkárbow przyczynienia/ walki te wzbudzáli [papieřowie rzymscy]/ zowiác to *patrimonium sancti Petri*, to iest/ oyczyzná Piotrá ř. [...], co iedno kiedy iákimkolwiek řpofobem do pánowania łwego przyczynili *CzechEp* 336. Cf przyczynić ile czego do czego.

przyczynić k(u) czemu (2): *BielKron* 100; Przyczynił [Bolesław Śmiały] ku Koronie zacne Rulfie Kłięłtwá *PaprPan* Dd4.

γ. Domieszać składnik [(ile) czego] (99) : Teř gdy wwarziř korzen wyřokiego řlazu z wine^m a z wodką/ troche mařtiki przyczyniwřzy/ vzdrawia boleřtzi ielitowe *FalZioł* I 2d; Teř gdy wwarzyř korzeń Ozanki w wodzie á z oną wodą rozmáciř mąkę iarą tak iřz vczyniř plařtr przyczyniwřzy oliwy/ Tedy ten plařtr przykładay na mieřcza ktoreby czuy nořci [lege: czujnořci] niemiały *FalZioł* I 37c; Warz ziarna w winie przyłóżywřzy też miodu/ [...] á to potim dawaj ku pożywaniu w zielu w řzpinaku przicřiniwřzy wina piołynkowego *FalZioł* I 62c, I 6c, 9b, 10c, 12c, 23b (49); nábrawřzy řnieci ieczmienny [!] zbije [Cygan] ią z żołcią wołową przyczyniwřzy troche oliwy/ á thym lie máżá ná káždy mieřiac *BielKron* 262; á potym ná to ciepłey řye wody nápiy/ octu przyczyniwřzy *SienLek* 16; Potym náwierć łniánego řiemieniá á z řlázem go náwarz przyczyniwřzy mářłá/ álbo oleiu rožánego *SienLek* 117, 156; Y tym Zamek zapali/ dobry miřtrz towarzyř/ Gdy Báwełny przyczyniř/ w prochu ią wwarzyř. *BielSat* N3, N3 [idem *BielSjem*]; *BielSpr* 73v; *BielSjem* 39 [2 r.].

przyczynić do czego (3): *FalZioł* I 109d, 130c; [Heraklitus] wřthápiwřzy ná naywyřřze mieyřce/ żádał kubká wody řimney/ y troche mąki wřypał/ przyczyniwřzy do thego ziele názwánego poleiu *Phil* R4.

przyczynić k czemu (35): á gdy kniey [trzebuli] ocztu przyczyniř/ tedy gliřty w řywocie v dzieci zabija y wypáda *FalZioł* I 36b; Sok Krwawnikhow s piretrum wwarzony/ thą wodą płócž łobie zęby dla boleřci ich á mořelř ktemu ocztu przyczynić. *FalZioł* I 80c, I 3a, 66b, 82a, b, 83b (32); Ktemuř wřulfz Rařtowe okrągle korzenie/ á zetrzy miářko/ á przyczyniř ktemu tártego nářienia z piwowoniey iákoby czwartą częłć *SienLek* 59, 52v, 57.

przyczynić w co (3): *FalZioł* IV 44a; Nówierć kości końskich/ [...] tłucz ié á warz w wodzie długo/ á wżyftkę tłuftość zbieray poki możefz/ potym w onę tłuftość przyczyn bobrowych łtroiow tártych cztery łoty *SienLek* 123; Ktho chce práwie dobrą kulę ognifhą mieć/ przyczyn w nią Burłztynu tákiego co pokoft s niego czynią *BielSpr* 73v.

b. O tekście: napisać, powiedzieć lub wymyślić coś dodatkowo (40) :

przyczynić (ile) czego (11): Potym pierwzy Grzegorz [...] Słowo Boże [*we mszy*] okęsił/ Wrzałku y not przytzyńił. *KrowObr* 195v; *BielKron* 57v; *Mącz* 127c; *GórnDworz* O5v; *SkarJedn* 143; Kilká ząsię łłow [...] táz Helżbietá Duchá ś. pełná przyczyniła *LatHar* 7; Iedno/ iż mi łzło o to/ áby tá książká wielkością y miążłzością fwą ludziom nie omierzła/ zwłafzczá że fię w trzećim tym iey wydaniu/ nie máło náuk y modlitw [...] zá pomocą Páńfką przyczyniło *LatHar* 682, +7v, 86, 287. *Cf przyczynić ile czego komu.*

przyczynić ile czego komu (1): iż iefzcze nieco dołkonáłości [*tj. wymienianie ich*] przyczynić mu [*dworzaninowi*] fie mogło/ mimo te rzeczy/ ktore ci pánowie wyliczyli *GórnDworz* li8v.

przyczynić co (po przeczeniu: nic) (19): A iufz thu będziefz batzył/ iżem nic nieodmienił/ áni przytzyńił *KrowObr* 206, 205v; *BielKron* 370v; *RejAp* 196, 196v; *GrzegŚm* 6; *RejZwierc* 240; *WujJud* 235v; Potym we dwieście lat bliłko zá Leoná dziewiątego [...] ten dziewiąty ártykuł przyczynili. *SkarJedn* 232; *MWilkHist* B; *GrabowSet* A2; Modlitwę do teyże to niepokalány Páńny Kościoł przyczynił *LatHar* 7, +7v, 94; *SarnStat* 20. *Cf Zwroty.*

przyczynić czego (po przeczeniu) (2): gdyż łrodze zákazano iefť/ áby nie było więto áni przyczyniono namnieyfzego łłowá do łłow iego [*Pana*] *RejAp* 7v. *Cf »jeszcze przyczynić«.*

przyczynić k(u) czemu (3): włzelka powieść Boża (iefť) wypławiona/ tarcza vfaiącym w niem/ Nie przyczyniłz ku łłowom iego *BudBib* b3v, b3v. *Cf »więcej przyczynić«.*

przyczynić do czego (9): bo w tey mierze/ y zmyłfić co thákowego nie wádzi/ y do rzeczy prawdziwey nieco łwego przyczynić/ á trofzkę fklámác wolno. *GórnDworz* O5v; *GrzegŚm* 6; *BudNT przedm* dv; ták y do fábuły/ síła fię przyczynić muśi/ iżby fię to wyráziło/ ku czemu iefť fábułá wymyślona. *GórnRozm* N; *GrabowSet* A2; bądź tego záraz pewien [...] żeć y łami Drukárze tych odpułtow moc niezliczoná do modlitw nabożnych/ dla pożytku łwego/ przyczynili *LatHar* 287, +7v, 94 *marg.* *Cf »więcej przyczynić«.*

Z przysłówkiem ilościowym zastępującym dopełnienie bliższe (5): *GórnRozm* N; Aczkolwiek máło nie wżytko iefť w tey mierze w zakonie y v Prorokow/ co y w Ewángeliey z łtrony obyczáiw dobrych/ máło co Ewángelia przyczyniła. *SkarKaz* 311a. *Cf »więcej przyczynić«.*

Ze zdaniem dopełnieniowym (2): Od thego czáfu Woyt rády nie wybierał Krákowfkiey/ iedno Woiewodá thego mieyfća/ włzákże Krol Wacław [!] pierwzy nie dawno tho łiftem łwoim przyczynił/ iż z przyzwoleniem Rádziec łthárłzych [...] Rádá ma być wybieraná od Woiewody *BielKron* 370v; *SienLek* 33.

W połączeniach szeregowych (2): Prawdá iefť/ iżem thak długimi łłowy niemogł wżytkiego wypifác/ iákoście tám nápiłali. Ale powiedzmi/ com odmienił/ opuścił álbo przytzyńił? *KrowObr* 205v; *SarnStat* 20.

W przeciwstawieniu: »przyczynić ... ubawić« (2): *BudBib* b3v; *Iam* fię one⁸⁰ [*Pisma Św.*] zawždy bał y baćfię będę. Nie przyczyniŝ do tego/ ani vbawiŝ od te⁸⁰. *BudNT przedm* dv.

Zwroty: »jeszcze przyczynić« [*w tym: co* (2), *czego (po przeczeniu)* (1)] (3): *DiarDop* 119; *BielKron* 272v; Tu ielŝcze to przyczyniemy/ iŝ gdy niemoc ielŝ Obecna [= *ogólna*]/ á wŝyŝtko ćiało chore/ puŝczay krew z Rámieniá. *SienLek* 33.

»więcej przyczynić« [*w tym: co* (2), *do czego* (1), *ku czemu* (1)] (5): *RejAp* 196; *RejPos* A6; *PaprPan* Gg2; ná koniec nie tyło fię z Rzymŝkim koŝciołem ziednoczył [*Blemmidas*]/ ále teŝ zŝtárjch j ŝwiádectwá ŝ: oycow Greckich zá Lácinniki więcey do onjch kŝiág przycŝjnił. *SkarJedn* 264; Mogłoby fię ielŝcze więcey ku tey rzecŝey przyczynić: ále kto ná tym nie przeŝtánie/ temu y co więcey próżno przydawác. *NiemObr* 120.

Szeregi: »ani przyczynić ani dokłádać« (1): [...] / oprócz woley á náuki ŝwiętey iego [*Jezusa*] / [...] ktorą on zapyeczętował [...] / wołáiąc iŝ fię iuŝ wŝyŝtko wypełniło/ czego nam było potrzebá: á iuŝ fię nic więcey áni przyczynić/ áni dokłádać nie miało. *RejPos* A6.

»albo przekryŝlić albo przyczynić« (1): A ŝáden fię thego nigdy waŝyć nie ŝmie/ áby thám [*na królewskich listach*] namnieyŝe ŝłowko álbo przekryŝlić álbo przyczynić miał/ boby go wnet fáłŝerzem zwano y o gárdłoby mu ŝzło. *RejAp* 196.

»(albo) ująć albo (ani) przyczynić« (2): iŝ ŝrodze záklina [*Pan*] ktoby to [*księgi ŝwięte*] zgwałćić miał álbo themu niewierŝyć miał/ álbo tego wiáć álbo co więcey przyczynić/ álbo iákimŝekolwiek kŝtałtem to iego piŝanie ŝáłŝzowác miał. *RejAp* 196, 7v.

»(albo) przyczynić albo umniejszyć« [*szyk 1:1*] (2): *BielKron* 272v; tedy thám Moiŝeŝ ŝrodze káŝdego záklina/ ktoby co ŝmiał namniey álbo vmnieyŝyć álbo przyczynić *RejAp* 196v.

»i wyjąć i przyczynić« (1): A iŝ thy wirŝyky ŝą od proŝtego Polaká nápiŝáne/ przeto mi fię teŝ zdáło/ áby pod rozŝadek W.W. były podrzucone/ ábyŝ W.W. rozeznał coby było w nich y wyiáć y przyczynić. *RejZwierc* 240.

c. O zjawiskach niematerialnych (4) :

przyczynić czego (2): Mowiłeŝ/ biádá mnie teraz/ bo przyczynił Iehowá ŝmętku do boleŝci moiey *BudBib Ier* 45/3. *Cf przyczynić czego komu ku czemu.*

przyczynić czego komu ku czemu (1): ále ŝam człowyek gdy fię imowác roŝkoffy pocŝął/ tych rzemyęłł ŝoby przyczynił ku pirwŝŝemu rzemyęłłu orányu *GliczKŝiáŝ* Hv.

przyczynić co (po przeczeniu: nic) (2): A on [*Kaim*] fię przec pocŝął/ przed tym ktory wŝyŝtko widzi. do zazdroŝci/ zdrády/ brátorozboyŝtwá/ ielŝcze y kłámŝtwo przyczynił *Skarŝyw* 263; *NiemObr* 38.

przyczynić do czego (2): *BudBib Ier* 45/3 *cf przyczynić czego, Skarŝyw* 263 *cf przyczynić co.*

przyczynić komu [w tym: sobie (1)] (2): *NiemObr* 38 *cf W przeciwstawieniu. Cf przyczynić czego komu ku czemu.*

W przeciwstawieniu: »ujáć ... przyczynić« (1): Ty dwa ŝpoŝoby [*rozwiázywania grzechów*] vwaŝáiąc/ zá ktoryby fię kolwiek pochlebćá Piotrow [...] wiáć chćiał/ tedy Piotrowi nic nád inŝe nie przyczyni. *NiemObr* 38.

2. Powiększyć, pomnożyć; *augere* Modrz, Calag; *adicere, multiplicare* PolAnt, Calag; *addere* PolAnt; *adaugere, amplificare, ampliare, cumulare* Calag (93) : Mehren. Pomnożyć/ et Przyczynić. Augere. Calag 346a.

a. O wielkościach mierzalnych i policzalnych [w tym: (*ile*) kogo, czego (34); po przeczeniu (2)] (45) :

α. O ilości, liczbie (32) : *BibRadz* 1.Mach 14/15; *Materior*, ea forma dictum qua lignari idemque significat, Mátieriey á drzewá prziczinić. *Mącz* 211b, 495b; Aż wdy kiedy/ Bulgárowie pożyczwfyz buxthabow od Grekow/ y przyczyniwfzy ich nieco/ á drugie przedziálawfzy/ poczęli piáć iáko táko *Górndworz* F4v; *Oczko* 24v; á dziś dla gościá przyczynił Pan Bog obroku/ y posłał żywność żołnierzom swoim. *SkarŻyw* 51; *Ma* Vrzędnik [...] Smoły też do wozow źimie przyczynić/ áby tego nie fzukáć kiedy trzeba *GostGosp* 82, 72, 80, 82 [2 r.], 86, 130, 136.

przyczynić co (1): ma [urzędnik] to wfzytko [węgiel, smołę] czáfu swego rządnie przyczynić *GostGosp* 82.

przyczynić komu (2): A on [św. Romuald] iáko miłosierny/ przyczynił mu [księciu Piotrowi] obroku czwartą część/ y ták brátá pozyfkał/ á w záczytym go żywoćie mądrze zátrzymał. *SkarŻyw* 571; *GostGosp* 32.

przyczynić k czemu (1): Drzewá też y kámieni przygotowałem/ á (ty) ktemu przyczynifz. *BudBib* 1.Par 22/14.

Zwrot: »jeszcze więcej przyczynić« (1): Przytym kościół święty ktory był przed tym złupif/ ifz iif miał ochędożyć piękniemi vpominki/ y wroćić wfzytki náczynia poświęcone y iefzcze ich więcej przyczynić *BudBib* 2.Mach 9/16.

αα. O zespołach ludzkich (5) : RObotni też ludzie tey wyprawy hoynie przyczynić mogą *GrabPospR* M2v, M4v.

przyczynić do czego (2): Jednak chowają IchM poczty sług swych niemałe, [...] do ktorego pocztu nieco przyczyniwfzy mogą godnie i pożytecznie służyć Rzeczypospolitej. *Diar* 77; *WujJudConf* 141v.

Z przysłówkiem ilościowym zastępującym dopełnienie bliższe (2): *Diar* 77; Aczkołwiek przyczynił do tego [tj. do różnych kapłanów] wiele Papież Rzymfki *WujJudConf* 141v.

Zwrot: »przyczynić jeszcze« (1): Y posłał powtore Bálák kfiążát więcej (*marg*) Włafnie/ y przyczynił iefzcze Bálák posła. (–) *BudBib* Num 22/15.

ββ. O wartościach materialnych (8) : *BierRozm* 17; Są máło nie w káżdym mieście dochody roczne/ náznáczone vbogim: ktore iefliby były mnieyfze/ niżliby wfzytko vboftwo wychowác mogły/ tedy ich trzeba tym fpofobem przyczynić. *ModrzBaz* [38]; Pánie/ grzywná twa pięć grzywien przyczyniá [fecit quinque mnas]. *WujNT* Luc 19/18; *SarnStat* 441; *VotSzl* D; Nikt nie mowi/ dofyc mam: káždy przyczynić chce/ choć mu zbywa. *SkarKazSej* 704b.

przyczynić co (1): *ZapKościar* 1583/54 cf *Szereg*.

[*przyczynić komu* (1): Cf 2.a.β.αα. *BiałKaz* K4.]

przyczynić na kogo [= *komu*] (1): ale m. Kroliv barzo wyele prziczynif na nas dany Thvreczkyey *LibLeg* 10/124v.

Szereg: »nabyć i przyczynić« (1): y [to dobro] Ktore sobá spolnye nabeli y prziczeneli [!] [...] Iagnefcze przerzeczony to wfzytko zoftawuye y opifzuye *ZapKościar* 1583/54.

β. *O rozmiarach* (8) : Dla czego też y drukarnie przyczynił [Maciej Kawieczynski]/ y pápiernią zbudował. *BudBib* b.

przyczynić co (1): *BielKron* 376 *cf* *W połączeniu szeregowym*.

W połączeniu szeregowym (1): Krakowłki też zamek kthory był niczemny wyłtawił [Kazimierz]/ przyczynił/ y ochędożył *BielKron* 376.

Szereg: »przyczynić i umniejszyć« (1): wżákoż/ [kmiotek] nárádziwłzy łie onego gruntu Włódárzow/ przyczynić y vmnieyłzyć wedle potrzeby może *GostGosp* 156.

Przen [co czemu] (1) : Owłzeki im [rzekom] przyczynił [Bartosz Paprocki] mężnie łtrumień krwáwy/ Przez łwe wielkie Rycerłskie w tey kráinie łpráwy. *CzahTr ktv*.

αα. *O wielkości terytorium* (4) : A z drugiéy łtrony/ iegli chcelz páńłtwá przyczynić/ [...] tedy podłéc mułłz włzyłtkim onym niewczáłóm *OrzJan* 48, 52.

przyczynić komu, czemu (2): Ten [Zygmunt August] wam y máiętnołci/ y łzerokołci Páńłtwá/ ták wiele przyczynił że cudzim łziemiom/ y cudzim narodom rołkázuięćie. *BiałKaz* K4; *GrochKal* 20.

γ. *O ciężarze [komu (sobie)]* (1) : Wierz mi iż y to nie głupiec/ Co go to zowá pan kupiec. Przyczyni ten łobie wagi [tj. *sfalszuje wagę sprzedawanych towarów*]/ Y łokciem rołciágnie łzragi. *RejZwierc* 234v.

δ. *O czasie: przedłużyć trwanie* (4) :

przyczynić komu [sobie] czym (1): Ale iegli nikt kupnem nie przyczyni Zywołá łobie/ zálz nie głupie czyni *KochFr* 31.

przyczynić na ile [= o ile] (1): Niech pomni [hardy] iegli łobie może y ná piáđz przyczynić wieku łwego/ á iegli wiek iego dłuzłzy niż człowieká łtanu mnieyłzzego. *RejZwierc* 48 [*idem*] [*WerReguła* 82 (*Linde*)].

przyczynić na czym [= o ile] (1): A coł owłzem to nędzne krołęłtwo tego mizernego ciáłká náłzzego miáłoby być mocnieyłze/ áby łie nigdy odmienić nie miáło? kthorego iuz áni ná iednym páłczu przyczynić nie mołzemy [!] *RejZwierc* 155.

Zwrot: »jeszcze więcej przyczynić« (1): náznáczył mu [łw. *Dunstanus królowi*] pokutę ná łiedm lat. ktorá Krol z wielką pokorá wpełnił/ y ielzće iey więcej przyczynił. *SkarŻyw* 510.

b. *O tekście: przedłużyć [czego]* (1) :

Z określeniem krotności (1): Zás im [połłom] Krol dźiękowanie łam krotko vczynił Ktorego Kánclerz Huráłł wnet łtokroć przyczynił. *StryjWjaz* A4.

c. *O zjawiskach niemierzalnych: intensywności, sile; wzmóc [w tym: czego (35)]* (46) :

α. *O zjawiskach fizycznych* (4) : [choroba może pochodzić] álbo od łercá zápalenia/ á z zaburzenia krwi/ ciáło rozgrzeie/ y przez arterie/ gorácá á dymów przyczyni włzy/ goráczki rozmáite/ á włzyłtko práwie ciáło/ od głowy do nóg/ zturbuie *Oczko* 12v, 10v, 19.

przyczynić komu [sobie] (1): Kiedy łiárkę/ zgorzáłkę/ wołk/ oley/ zápalilz/ Więcey iednę niż drugá łwiáłtołć wnet pochwalilz. A wđdy iedná od drugiey nieco bláłku łwego/ Može łobie przyczynić onego ciemnego *RejWiz* 145.

β. *O zjawiskach psychicznych i społecznych: uczuciach, przeżyciach, działaniach itp.* (42) : Oto ia rozmogłem łię y przyczynilem mądrołci *BudBib Eccle* 1/16; *BudNT* Hh4; One mniłzki miáły ten

obyczay/ iefli ktora miała nágábánie nocne od czártá/ wnet powiedzieć Itárfzey była winná: áby swoią modlitwą czártá odegnála/ y pokuty á żywotá ołtrości/ przyczyniła. *SkarŻyw* 225, 412, 565; *ActReg* 155; Záłości/ ktore w dniách swoich odnołzę/ By ie Bog fkrocił/ o to ia nie profzę: Y owłzem wołę/ áby ich przyczynił/ Byle odpuścił/ com złołnie przewinił. *GrabowSet* A4v; Odpuść mi grzechy/ oddal pokuły/ przyczyn łáłki *LatHar* 237, 139; *SarnStat* 233.

przyczynić komu [w tym: „sobie” (8)], *czemu* (24): Siołtro źleś mi vdziáłá: Gdyś ty łyte [*muchy*] odpłóżyłá/ Boleścis mi przyczyniła. Bo się iuż były náłfály/ A więcey mię nie káłály *BierEz* O; *RejWiz* 188; Y przyczyniono im [*ludowi*] roboty dáłeko wjętfzey/ y cięłfzey niłzli pierwey *SkarŻyw* 479; w krorychby [!] [*nieznajomych krajach*] łobie [...] wjętfzey dołkonáłości w łłufzbie Bożey y wyłługi v Pána łwe⁸⁰ przyczynił. *SkarŻyw* 517, 14, 225, 458; WSzechmogący wieczny Boże/ ráczże nam y wiary y náđzieiey y miłości przyczynić *LatHar* 88, 300, 351, 454, 579 [3 r.], 636; *SarnStat* 234; tedy widziemy/ iż Rzeczpołp(olitey) namniey nie przyczyniły [*pobory*] obrony y pokoiu: ále owłzem łzerłze wrotá niłz kiedy przedtym do Korony nieprzyácielowi zołtáwiły. *PowodPr* 24, 6; *SkarKaz* 2, 42b; *CiekPotr* 26. Cf *Zwroty*.

przyczynić na kogo (1): Przyczyni Iehowá (błogosłáwieńftwá) ná was/ ná was y ná łyny wálze. *BudBib Ps* 113/14.

przyczynić nad co (1): Mnie zwykły láment dołyc nie vczyni/ Áż co náđ zwykły płácz która przyczyni *GórnTroas* 13.

przyczynić czym (3): A ná ono fię wieczne więzienie chęłliwie dla Pána Chryłtuła podáłá [*św. Eufrozyna*]/ prágnąc tełz łobie y onego pokoiu á ołobności/ w ktorým by łobie wolnieyłzym rozmyłłánim y modlitwą miłości ku pánu Bogu przyczynić była mogłá. *SkarŻyw* 14; *LatHar* 579. Cf »jeszcze przyczynić«.

Z określeniem krotności (1): A Leo S. wedwoy náłob modlitew y połtow przyczynił ták długo do Pána Boga włkrufzoným łercu wołáiąc/ áłz zuppełną odniołł poćiechę. *SkarŻyw* 319.

W przeciwstawieniu: »ułżyć ... przyczynić« (1): Po oycowłkiey śmierci przyłzli przedęń przednieyłzy pánowie/ profząc go áby nieco vlzył brzemieniá oycowłkiego náđ ludem połpolitym. Powiedzyał/ nie tylko by miał vlżyć/ ále iefłcze przyczynić łrogóciá. *BielKron* 82v.

Zwroty: »jeszcze przyczynić« [w tym: *komu* (3), *czym* (1)] (6): ábowiem kocháią łie łprzećiwnicy mogli z vpádku mego/ owłłsem łie oto łtáráiąc áby mnie iefłcze więcey vćiłkow przyczynili. *RejPs* 148v; *BielKron* 82v; *RejPos* 103v; *RejZwiernic* 161v; *BielSpr* 50; A on iefłcze przyczynił iey męki. y páłic iá bláchámi żeláznymi [...] rołkazał. *SkarŻyw* 151.

»więcej przyczynić« [w tym: *komu* (2)] (6): *RejPs* 148v; *RejPos* 103v; A iefli iá [*złq sławę*] ktho włpomienie/ bo łie powiádáią długo złe pámięta/ tedy iey ináczey nie włpomienie iedno ku łzpetney lekkości iego/ á iefłcze iey więcey przyczyni *RejZwiernic* 161v; Zágáłli iuż oni łławni walecznicy/ kthorzy byli v Rzymian y Grekow/ y Máchiny ich rozłiczne przed Turki/ ktorzy przewykńáwłzy od nich włzýłtkiey łpráwy woienney/ łwoiey iefłcze więcey przyczynili/ thák iż włzemu łwiátu rołkázowác chcá. *BielSpr* 50; *SkarŻyw* 294; *Paprup* C4v.

3. *Przygotowác* [*ile czego*] (1) : pauxillos pisciculos apparari iussi, Kazałem máłuczko rybek prziczinić/ Nágotowác. *Mącz* 284d.

4. Uczynić dodatkowo; addere PolAnt (4) :

cum inf (3): nieprzyczynię miłować iych [synów izraelskich] *BudBib Os 9/15. Cf Zwrot.*

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Y przyczynił ielzche Iftach/ że posłał posły do krolá fynow Hammonowych. *BudBib Iudic 11/14.*

Zwrot: »przyczynić jeszcze« [w tym: *cum inf (2)*] = *addere adhuc a. ultra PolAnt (3):* Izali ná wieki odgániác będzie pan? áza nie przjczyńi życzyc ielzche? *BudBib Ps 76/8, Iudic 11/14, Ps 77/17.*

***** Bez wystarczającego kontekstu (1) :** Darzu thun. Przyłozyc/ et przyczynić. *Addere, iungere. Calag 111b.*

Synonimy: **1.** *dodać, dołożyć, przydać, przyłożyć;* **2.** *pomnożyć, przydać, rozszerzyć;* **b.** *przedłużyć;* **3.** *nagotować, narządzić, przygotować, przyrzędzić, sprawić.*

Formacje współrdzenne cf CZYNIĆ.

Cf PRZYCZYNIENIE, PRZYCZYNIONY

ALKa